

En postreform - Postloven af 11. Marts 1851

Foredrag v/ Karsten Jensen d. 13. januar 2024 Djurlands Filatelistiske Højskole

Tiden før postlovens ikrafttræden

Den i England i 1840 indførte portoreform med bl.a. ensartede takster og indførelse af frimærker til dækning af porto, gik selvfølgelig ikke ubemærket hen, idet flere lande efterflg. indførte lignende reformer. I Danmark blev der også tænkt tanker i den retning, idet det danske system med afstandsafhængige takster var besværligt og tidskrævende for postpersonalet og ikke mindst en hindring for den almindelige udvikling i kommunikation, hvilket også fremgår af de senere sagsakter og motivation til en ny postlov.

En dansk portoreform kunne have været iværksat tidligere end det faktisk skete idet en kommission, nedsat allerede i 1842 med F. C. von Jessen (senere overpostmester for Københavns Brev- og Pakkepostkontor) som formand, fremkom med forslag i 1846 og 1848 til nye portosatser, men arbejdet blev midlertidigt indstillet pga 3-års krigen. Om de to fremsatte forslag i 1846 og 1848 kan siges, at de ikke helt levede op til de intentioner der lå i en postreform, idet de to forslag stadig byggede på afstandsafhængige portosatser, endvidere kan tilføjes, at den politiske udvikling i Danmark ændrede sig drastisk i 1848 og tidslinien ser således ud:

Den 20 januar 1848 dør Kong Christian VIII, og en ny konge Frederik VII tiltræder hvis valgspørg var "Folkets Kærlighed, min Styrke".

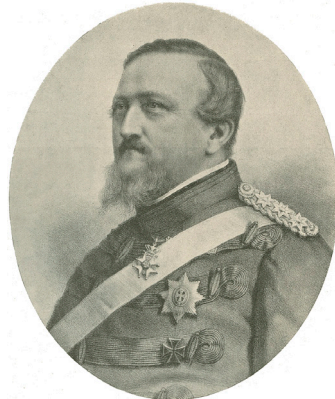

Christian VIII

Den 28. januar 1848 nedsættes en forfatningskommission med formål at udforme en konstitutionel forfatning. En forfatningsændring var i øvrigt blevet anbefalet overfor Frededrik VII af hans far Christian VIII.

Ved udgangen af marts 1848 udbrød der krig mellem Danmark og hertugdømmerne Slesvig og Holsten, krigens stridspunkt var spørgsmålet om hertugdømmernes løsrivelse fra Danmark.

Den 5. juni 1849 "Danmarks Riges Grundlov" vedtages. Frederik VII blev således den sidste enevældige konge og den første konstitutionelle konge.

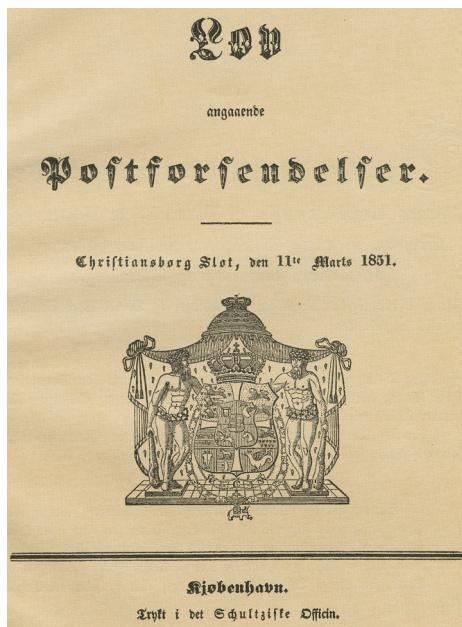

Frederik VII

Oktober 1850 efter afslutningen af 3-års krigen (oktober 1850) blev arbejdet genoptaget, og forslag til "Lov om Postforsendelser" samt motivation til samme blev forelagt Rigsdagen i oktober 1850.

Lovforslaget blev godkendt af Rigsdagen og stadfæstet af Kongen den 11.3.1851 og gældende fra den 1.4.1851.

Mht. hvad der lå til grund for ændring af den danske postlov henvises til: "Kilder til den danske Posthistorie" v/Ole Maintz udgivet af Dansk Posthistorisk Selskab 2022, hvor der i fulde ordlyd gengives "Motiver til Lovudkastet angående Postforsendelser 1.4.1851". Interessant læsning, der giver indblik i de datidige forhold samt visioner for fremtiden, endvidere henvises til "Danmarks Første Frimærke" v/J. Schmidt Andersen udgivet 1961, hvor der i indledningen gives en gennemgang af sagsakter forud for postlovens vedtagelse.

*Postloven af 11.3.1851
Faksimiletryk "Hafnia 1976"*

Med den nye postlovs ikrafttræden blev meget ændret, og mere kom til i årene derefter. Jeg har valgt, at slutte artiklen ved krigsbruddet 1864 hvor så meget blev ændret, og henvise interesserede i netop denne tidsperiode til bogen "Postbesørgelsen i Danmark under 1864-krigen" v/Max Meedom udgivet i 1998.

Bemærkninger til Postloven

Det primære i postloven er anført i §1 nemlig: *Fra 1ste April 1851 indføres en eensformig Porto for Breve, som afgaae fra og afleveres paa indenlandsk Sted, Bilandene og Colonierne ikke derunder indbefattede, hvilket blev iværksat iflg. loven, men i §1 er ogsaa anført: Fra 1ste April 1852 ophører den hidtil gjældende Portofrihed eller Portonedsættelse, saavel for Breve som andre Postforsendelser.*

Årsagen til tidspunktet for denne ændring, 1.ste april 1852, skal søges i, at finantsåret strækker sig over perioden 1.ste april - 31. marts det følgende år, hvilket gjorde det umuligt at implementere allerede i 1851, idet budgetter osv. allerede var fastlagt ved lovens ikrafttræden. Noget andet er, at det for en del personers vedkommende ville betyde en indskrænkning i den enkeltes portofrihed, for nogle endda et ophør. Det kan til tider være enkelt at give andre goder, men det kan være uhyre svært at fratage disse igen!

I det efterflg. angives henvisninger til og „citerer“ fra Circulaire (circ.) og Cours-Circulaire samlingen (cours-circ.)

Ved circ.8/1851 af 19.3.1851 meddeles det: *Ved at tilstille det Kgl. Postcontoir hoslagte tvende Exemplarer af den under 11te dennes udfærdigede Lov angaaende Postforsendelser, skulde jeg herved have Contoiret meddeelt Følgende, dels som Veiledning til Lovens rette Anvendelse og dels som yderligere Bestemmelser.*

ad Lovens § 1. Samlige ved Indleveringen paa befalet Maade, som Kongelige Tjenestesager, frigjorte Forsendelser blive fra 1ste April og indtil videre at taxere ligesom private Breve og Sager, men indenfor Linien; Iøvrigt forbeholdes ligesom hidtil.

NB: Udtrykket "indenfor Linien" voldte mig en del problemer, hvordan skulle det tolkes? Med hjælp fra posthistorikeren Toke Nørby blev problemet løst. Toke kunne oplyse, at udtrykket stammer fra forordningen om portofrihedens indskrænkelse fra 1771 hvorefter nærmest samtlige typer KT-breve skal sættes i Porto. Før 1771-loven kunne KT-breve opføres på Kartet udenfor linien, men efter skulle de opføres inden for linien, altså i den rubrik, hvor de frigjorte breve også opførtes.

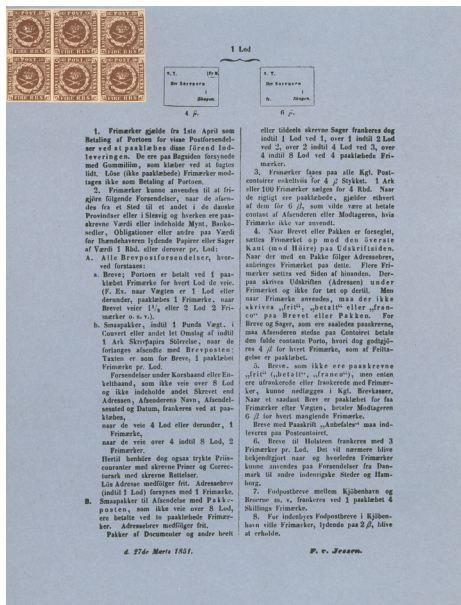
Ved circ.5/1852 af 29. marts 1852 meddeles det: *Det meddeles herved foreløbig, at der*

under 26de dennes er udkommet en Lov angaaende Portofriheden i Finantsaaret 1852 - 1853 samt angaaende Portonedsættelsens Ophør saa lydende:

“Den hidtil bestaaende Portofrihed vedbliver fremdeles indtil den 1ste April 1853. Derimod bortfalder, i Medfør af Loven af 11te Marts 1851, §1, fra den 1ste April 1852 den Portonedsættelse, som flere Postforsendelser hidtil have nydt, medmindre den ved Lov eller Kongelig Resolution er tilstaaet for et vist Tidsrum, indtil hvis Udløb den da vedbliver. Saadan Nedsættelse kan ikke for Fremtiden bevilges.”

Frem til 1856 blev den gældende portofrihed forlænget hvert år, hvorefter den blev gjort permanent frem til den nye postlovs ikrafttrædelse 1.4.1871.

Jeg har valgt i nærværende artikel ikke at behandle Kongelig Tjenesteforsendelser eller andre portofrie forsendelser, men blot fremhæve hvad der er anført i postloven mv. da emnet er stort og omfattende, og strækker sig over en tidsperiode på flere hundrede år.

Vejledning af 27.3.1851
Faksimiletryk "Hafnia 1976"

Vejledning til publikum dateret 27de Marts 1851 (også kaldet "Dåbsattesten")

Jeg er af den opfattelse, at denne vejledning kun er møntet på det Københavnske publikum,

hvilket indirekte fremgår af de to sidste afsnit 7 og 8.

7. Fodpostbreve mellem Kjøbenhavn og Broerne m.v. frankeres ved 1 paaklæbet 4 Skillings Frimærke.

8. For indenbyes Fodpostbreve i Kjøbenhavn ville Frimærker, lydende paa 2 sk. blive at erholde.

d. 27de Marts 1851 F. v. Jessen

Afsnit 7 og 8 er således ganske uden interesse for publikum udenfor Kjøbenhavn. Vejledningen er underskrevet af F. v. Jessen, der på daværende tid var overpostmester for Kjøbenhavns Brev- og Pakkepostkontor og chef for Fodpostkontoret.

NB: Iøvrigt skal der gøres opmærksom på, at i afsnit 8 i "Vejledningen af 27.3.1851" omtales et 2 skillings frimærke. Denne oplysning har ikke tidligere været omtalt i litteraturen, og er som sådan den tidligste officielle omtale af det kommende frimærke!

Ovennævnte kan tolkes således, at beslutning om et 2 sk. frimærke var truffet, og det indledende arbejde sat i gang!

J. Schmidt Andersen omtaler i jubilæumsbogen "The Postage Stamps of Denmark 1851-1951" s.34 den officielle introduktion af 2 RBS ved foto af annonce dateret 30.4.1851 med ordene, citat "So far no official circular announcing the introduction of the 2 Rigsbank-Skilling stamp has been found".

F. C. v. Jessen
1810 - 1853

*Danmarks første frimærke
udgivet 1.4.1851*

*Fodpost frimærket
udgivet 1.5.1851*

Lokalporto

I Postlovens §7. står anført: *Regjeringen fastsætter som hidtil de fornødne Sætaxter og Taxter for Bybreve. Disse Taxter bringes til offentlig Kundskab.*

På daværende tidspunkt var København den eneste by, der havde en organiseret form for omdeling af lokale breve, nemlig; "Fodposten" der havde eksisteret siden 1806. For det andet blev der efter statens overtagelse af den Københavnske Fodpost den 1.ste januar 1849 ved "**Bekjendtgørelse fra Det kongelige Fodpostcontoir**" dateret den 14. maj 1849 meddelt: *I Forbindelse hermed overtages Fodpostindretningen af Postvæsenet ..... naar Brevet indleveres og besørgeres i selve Staden, erlægge 2 Rigsbankskilling, og naar Brevet indleveres paa eller besørgeres til Broerne og Frederiksberg, i Porto 4 Rigsbankskilling for hvert Brev.*

Ovennævnte bekendtgørelse (gengivet i Sten Christensen's bog *Denmark 2 Rigsbank-Skilling 1851-1852* s.23, udgivet af Trelleborg Philatelic Society 1980) var saaledes dækkende for

denne postordning, der på daværende tid kun forefandt i København, og poststyrelsen må derfor ikke have fundet anledning til, at præcisere dette nærmere i postloven.

En udvidelse af ordningen for lokalbreve fandt sted den 1. januar 1861. Ordningen var dog kun gældende for byer med mere end 6000 indbyggere hvilket, udover København, omfattede 17 byer: Aalborg, Aarhus, Altona, Elmshorn, Flensborg, Fredericia, Haderslev, Heide, Helsingør, Horsens, Kiel, Itzehoe, Neumünster, Odense, Randers, Rendsborg og Slesvig. Endelig skal nævnes, at der allerede fra den 26. april 1852 blev givet tilladelse til i Aalborg at indføre 2 sk. frimærker til dækning af porto for lokalportobreve i Aalborg, og fra den 1. oktober 1852 mellem Aalborg og Nørresundby.

Der har i litteraturen været anført at byen Slesvig skulle have haft tilladelse til lokalpostordning for postvæsentes regning. I NFT 1965 nr.2 s.31-36, behandles dette emne meget indgående af posthistorikeren A. Thool, som når frem til den konklusion, at intet tyder på en sådan ordning. Jeg kan supplere med, at der ligeledes ikke kendes forsendelser, der kan dokumentere en sådan ordning.

Hertugdømmerne og Hamborg

I postloven er der ikke angivet takster til hertugdømmerne og Hamborg, og i "Vejledning til Postlovens rette anvendelse" ved circ.8/1851 af 19.3.1851 meddeles det: *Angaaende Breve til Hamborg samt Hertugdømmerne Slesvig, Holsteen og Lauenburg kunne forventes nærmere Bestemmelser.*

Den 31.3.1851 udsendes "Bekjendtgjørelse til Veiledning for de Corresponderende i Danmark" hvoraf fremgår:

§ 1. Fra 1ste April d. A. er Porto for Breve, der afsendes til et Sted i Kongeriget eller Hertugdømmet Slesvig, fastsat til 6 Rigsbankskilling for hvert Lod dansk Handelsvægt, som Brevet veier.

Foruden den sædvanlige Maade at frankere et Brev ved contant Betaling og med Paategning af Ordene "frit", "betalt" eller deslige, kunne Breve herefter frigjøres uden Frankeringspaategning ved Paaklæbning af Frimærker.

For hvert Lod Brevet veier paaklæbes 1 Frimærke.

Ved cours-circ.7/1851 af 12.4.1851 meddeles det: *Breve og Pakkepostsager, som forsendes fra Kongeriget til Hertugdømmet Slesvig, blive, saaledes som tidligere ved Løbeseiddel er kundgjort, at taxere efter Loven af 11.3.1851 som Forsendelser til indenlands Sted.*

NB: Den løbeseiddel der henvises til, må være "Bekjendtgjørelse til Veiledning for de Corresponderende i Danmark" af 31.3.1851, og jvf. ovenstående, er jeg af den opfattelse, at der har været problemer i kommunikationen fra postvæsenet til publikum vedr. postlovens anvendelse overfor hertugdømmet Slesvig. For fuldstændighedens skyld skal det oplyses, at der kendes fire breve sendt fra kongeriget til hertugdømmet Slesvig før 12. april, de to af disse endda på førstedagen 1. april, det ene fra København til byen Slesvig, og det andet fra Vordingborg til Augustenborg pr. Sønderborg, det tredje kendte breve er sendt 4. april fra København til Haderslev, og det fjerde er sendt 8. april fra Stege til byen Slesvig.

Postloven bliver gældende for hertugdømmet Slesvig

Ved "Lov for Hertugdømmet Slesvig angaaende Postforsendelser af 18de April 1851" bliver postloven også gældende i hertugdømmet Slesvig fra den 1. maj 1851, og danske frimærker bliver gyldige til frankering i og fra hertugdømmet Slesvig.

Ved cours-circ.9/1851 af 26.4.1851 meddeles det:

4. Fra 1ste Mai næstkommende bliver Postloven af 11te Marts gjort gjældende for Slesvig og følgelig ogsaa for Forsendelser fra Slesvig til Danmark, med de Modificationer, som ere fornødne paa Grund af den i Slesvig brugelige Courantmønt, saaledes at t. Ex. Porto for et enkelt Brev fra Slesvig er 2 sk. Courant...

Postloven bliver gældende for hertugdømmerne Holsten og Lauenborg

Hertugdømmet Holsten havde siden den 1. juli 1850 været medlem af den tysk-østrigske postforening, hvilket ophørte ved, at Generalpostdirektionen i København den 15. april 1852 overtog postvæsenet.

Ved circ. 12/1853 af 25.6.1853 meddeles: *Hoslagt tilstilles det Kongelige Postcontoir til fornøden Efterretning 2 Exemplarer af den under 22de Dennes udkomne Bekjendtgjørelse*

for Kongeriget Danmark angaaende Postforholdet til de øvrige Landsdele, saaledes som dette fra 1ste Juli d.A. vil blive ordnet i Henhold til de af Hs. Majestæt Kongen under 17de Dennes udfærdigede Patenter for Hertugdømmerne.

Fra den 1. juli 1853 gives der saaledes tilladelse til, at danske frimærker kan anvendes i hertugdømmerne Holsten og Lauenborg. Ved circ.17/1853 af 9.8.1853 meddeles: *Ved hoslagt at tilstille det Kongelige Postcontoir et Exemplar af det under 17de Juni sidstleden emanerede allerhøieste Patent for Hertugdømmet Lauenborg angaaende Postforsendelser, meddeles herved samme til fornøden Efterretning og lagttagelse, at alle Brev- og Pakkepostforsendelser til og fra bemeldte Hertugdømme, hvis Porto respective Franco bliver at oppebære i Lauenborg, skulle taxeres efter de i dette Patent fastsatte Taxtbestemmelser, hvorimod alle Forsendelser til og fra Hertugdømmet Lauenborg hvis Franco respective Porto opkræves ved det Kongelige Postcontoir skulle taxeres i Overeenstemmelse med Loven af 11te Marts 1851.*

1.4.1851 Den nye postlovs anvendelse

I det flg. gives i kronologisk rækkefølge eksempler på nogle af de væsentligste ændringer den nye postlov medførte. Teksterne til de viste forsendelser, er de samme, som i min traditionelle samling, derfor er oplysninger om frimærker og tryk medtaget.

Postlovens §.1. Fra 1ste April 1851 indføres en eensformig Porto for Breve, som afgaae fra og afleveres paa indenlandsk Sted, Bilandene og Colonierne ikke derunder indbefattede.

§2. 1. Porto for løse Breve er 6 Rbsk. pr. Enkeltbrev, med mindre de ved Indleveringen ere frigjorte ved paaklæbte Frimærker, som i det Øiemed udfærdiges af Postvæsenet og betales pr. Stk., gjældende for et Enkeltbrevs Porto, med 4 Rbsk., pr. Hundrede med 4 Rbdlr. Breve, som veie 1 lod dansk Handelsvægt, eller derunder, ere Enkeltbreve.

For Breve, som veie over 1 Lod indtil 2 Lod, erlægges dobbelt Brevporto eller anvendes 2 Frimærker,

over 2 Lod indtil 3 Lod, erlægges 3-dobbelt Brevporto eller anvendes 3 Frimærker, over 3 Lod indtil 4 Lod, erlægges 4-dobbelt Brevporto eller anvendes 4 Frimærker, over 4 Lod indtil 5 Lod, erlægges 5-dobbelt Brevporto eller anvendes 5 Frimærker, over 5 Lod indtil 6 Lod, erlægges 6-dobbelt Brevporto eller anvendes 6 Frimærker, over 6 Lod indtil 7 Lod, erlægges 7-dobbelt Brevporto eller anvendes 7 Frimærker, over 7 Lod indtil 8 Lod, erlægges 8-dobbelt Brevporto eller anvendes 8 Frimærker, og saa fremdeles enkelt Brevporto (1 Frimærke) pr. Lod indtil 32 Lod.

4 RBS Ferslew plade II no.66

Landsportobrev sendt 2.4.1851 fra Kjøbenhavn til Hirschholm (Hørsholm)

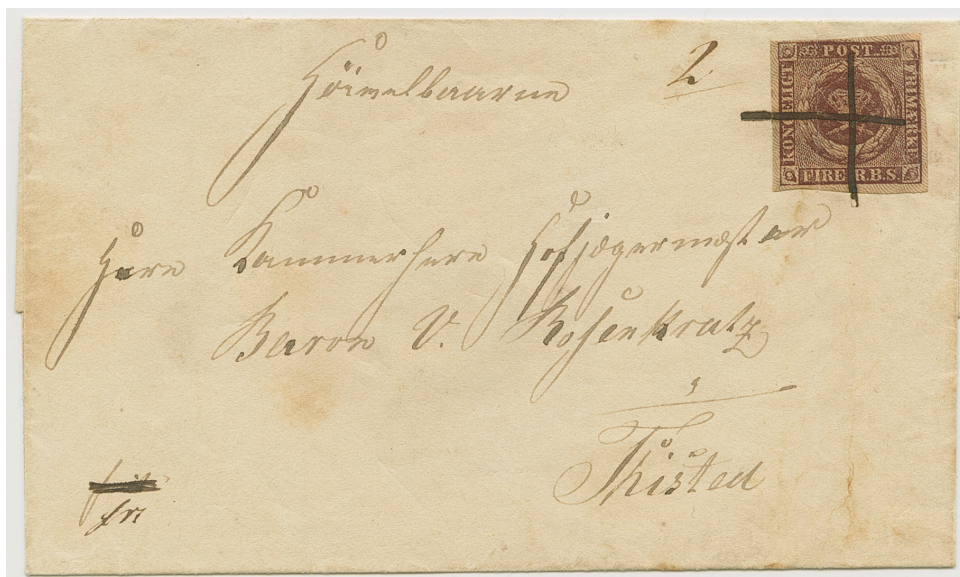
Takst landsporto 1.4.1851 - 30.9.1865: 4 sk. pr. lod uanset afstand

Frimærket er annulleret med stumt stempel og blå sværte. Stumt annulleringsstempel med blå sværte kendes anvendt i Kjøbenhavn frem til den 7.4.1851. Udover Kjøbenhavn kendes blå annulleringssværte kun anvendt i byerne Slagelse, Slesvig og Stege i perioden 1.4 - 7.4.1851. Indtil 30.9.1865 anvendes vægtbetegnelsen pr. Lod, herefter vægtenheden gram. (1 Lod = 15,625 gram).

Der kendes 5 frimærkefrankerede breve sendt på andendagen for frimærkets indførelse, heraf de 2 fra Kjøbenhavn.

Bestemmelser vedr. frankering, herunder
frimærkets anbringelse påtegn. mv.
Postlovens §8. 1. Forsendelser, som ere

paategnede "fri", "betalt" eller "franco", kunne
ikke frigjøres ved Frimærker.

4 RBS Ferslew plade I no.54

Brev sendt lokalt i Thisted (intet dagstempel) til Baron v. Rosenkrantz.

(Gottlob Georg Emil Frederik v. Rosenkrantz 1803 - 1884. Amtmand for Thisted Amt 1843-1866).

Takst landsporto 1.4.1851 - 30.9.1865: 4 sk. pr. Lod.

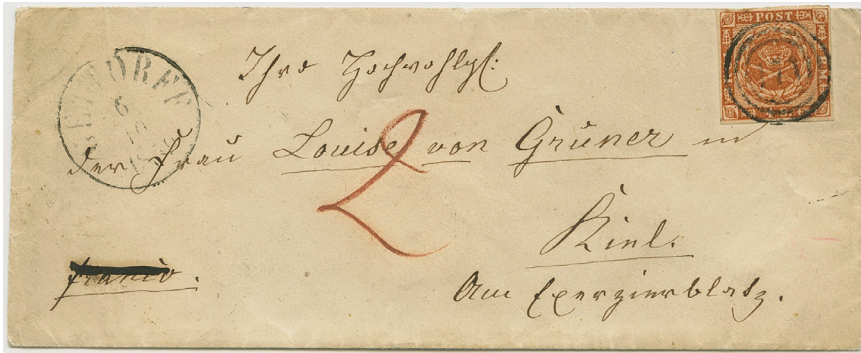
Brevet er påtegnet frit (overstreget). Påtegningen var i strid med Postloven af 11.3.1851, meddelt ved circ.8/1851 af 19.3.1851: Da Forsendelser, som ere paategnede "frit", "betalt" eller "franco", ifølge Lovens § 8 ikke kunne frigjøres ved Frimærker, undergives saaledes paaskrevne Breve m. v. fuld Taxt af 6 RBS. pr. Enkelt-Brev, i hvis Beløb dog fradrages 4 sk. for hvert paahæftet Frimærke. De Kongelige Postcontoirer ville i saadanne Tilfælde søge saavidt muligt at erholde den manglende Franco, for at Forsendelsen ikke skal opholdes. Men naar Restfrancoen ikke kan erholdes (f. Ex. naar Forsendelsen findes nedlagt i en Brevkasse) forbliver Forsendelsen beroende i Contoiret, indtil den berigtiges; og optages paa en Liste over henliggende Forsendelser, hvilken ophænges i eller udenfor Contoiret til de Corresponderendes Eftersyn, for muligt senere at berigtiges til Afgang med Posten. Francopaategning maa ligesaa lidt som hidtil overstryges eller raderes.

Restfranco 2 sk. betalt kontant af afsender og brevet påtegnet med blæk "2" og "frc".

NB: Frimærket er annulleret med blæk hvilket indikerer, at brevet kan være sendt i den såkaldte "blækannulleringsperiode" 8-15. april 1851, dette kan dog ikke dokumenteres idet brevet ikke bærer nogen dato!

Ved circ.11/1851 af 8. april 1851 meddeles det: Da det er indberettet, at den af flere Postcontoirer til Tilintetgjørelse af Frimærker afbenyttede Sværte ikke er hensigtssvarende, paalægges det herved det Kgl. Postcontoir indtil videre med omhyggelighed at gennemstryge Frimærkerne med Blæk og pen, saaledes at Blækstregen er synlig paa Brevet udenfor Mærket. Ved circ.12/1851 af 15. april ophæves ordningen.

4 sk. tryk 1

Landsportobrev 1. vægtklasse sendt 6.10.1859 fra Gettorff Hertugdømmet Slesvig til Kiel Hertugdømmet Holsten

Takst landsporto 1.7.1853 - 29.2.1864: 4 sk. pr. Lod.

Brevet er påtegnet franco (overstreget). Påtegningen var i strid med Postloven af 11.3.1851, meddelt ved circ.8/1851 af 19.3.1851:

Ved circ. 11/1858 af 12.7.1858 stk. 4 ændres de hidtil gældende bestemmelser således: *at de Frimærker, der ere anbragte paa francopaategnede Forsendelser eller paa Francopaaskriftens Plads, herefter (med 4 sk. R. M. for hvert) skulle fradrages i det Portobeløb, hvori Forsendelsen er ansat, og som Følge heraf ogsaa deles.* I viste ex. 6 sk. fuld porto minus 4 sk. frimærke, efterporto i alt 2 sk. påtegn. med rødkridt.

4 sk. tryk 1

Landsportobrev 1. vægtklasse sendt 5.1.1860 fra Altona Hertugdømmet Holsten til Heiligenhafen Hertugdømmet Holsten.

Takst landsporto 1.7.1853 - 29.2.1864: 4 sk. pr. Lod.

Brevet er påtegn. 2 (sk.) med rødkridt, som modtager bliver at opkræve, idet frimærket ikke er anbragt forskriftsmæssigt i øverste højre hjørne.

Ved circ. 8/1851 af 19.3.1851 stk.4 medeles: *Det eller de Frimærker, hvormed Forsendelsen skal frankeres, maa ikke anbringes nederst tilvenstre, ... betragtes som francopaategnede og behandles jvf. stk. 3 og sættes i fuld porto af 6 sk. pr. lod.*

Ved circ. 1858/11 af 12.7.1858 stk. 4 ændres ovenstående bestemmelse således, at der fradrages de ved frimærker frankerede beløb, i viste ex. 6 sk. fuld porto minus 4 sk. frimærke, i alt i efterporto 2 sk. påtegn. med rødkridt.

Postloven af 11.3.1851 blev først gældende for Hertugdømmet Holsten fra 1.7.1853.

Anbefalede breve

Postlovens §2. 1. 2. Breve, som ere paategnede "Anbefales" (Recommanderes) eller "NB", betale, foruden Porto for løse Breve efter Vægten, et Anbefalingsgebyr af 8 Rbsk. til det afsendende Postcontoir. Naar efter Afsenderens Forlangende et Modtagelsesbeviis medfølger Brevet til Erhvervelse af den Tilstilledes (Adressatens) Tilstaaelse ved hans Underskrift,

forudbetaler Afsenderen enkelt Brevporto for Tilbagesendelsen.

Ved circ. 10/1859 af 4.8.1859 meddeles det: Det paalægges herved de Kongelige Postcontoirer for Fremtiden med Rødkridt at paaskrive alle Recommanderede Breve forinden Afsendelsen et stort og Tydeligt NB øverst i venstre Hjørne.

4 RBS Ferslew plade I no.59/69

Recommanderet landsportobrev 2. vægtklasse sendt 18.6.1852 fra Kjøbenhavn til Hirschholm (Hørsholm) Takst 1.4.1851 - 30.9.1865: 4 sk. pr. lod i alt 8 sk. frigjort ved frimærker + Rec.-gebyr 8 sk. + gebyr for udstedelse af postbevis 2 sk. betalt kontant angivet ved blækpåtegn. 8/2.

NB: Rec.-gebyret kunne ikke frigøres ved frimærker, men skulle betales kontant frem til 31.3.1868.

Som det fremgår af viste forsendelse, bærer brevet blækpåtegn. 8/2. I postloven og i "Vejledning til Postlovens rette anvendelse" circ./8/1851 af 19.3.1851 er det ikke påbudt at påskrive gebyrer for anbefalede forsendelser, ej heller har jeg i senere circulairer og bekendtgørelser kunnet finde noget påbud om samme.

Det viste brev, er et eksempel på en praksis, der blev landsdækkende ifm. anbefalede breve, idet der kendes flere breve fra den tidlige periode 1851-1854 uden påtegn. af gebyrer, men fra 1854 er det almindelig praksis, og hvor det hører mere til undtagelsen, at gebyrer ikke er påtegn.

Prøver uden værdi/ Tryksager

Postloven §3. Postforsendelser, som ikke ere eller indeholde Breve, underligge følgende Taxter:

A. Ved Brevposten.

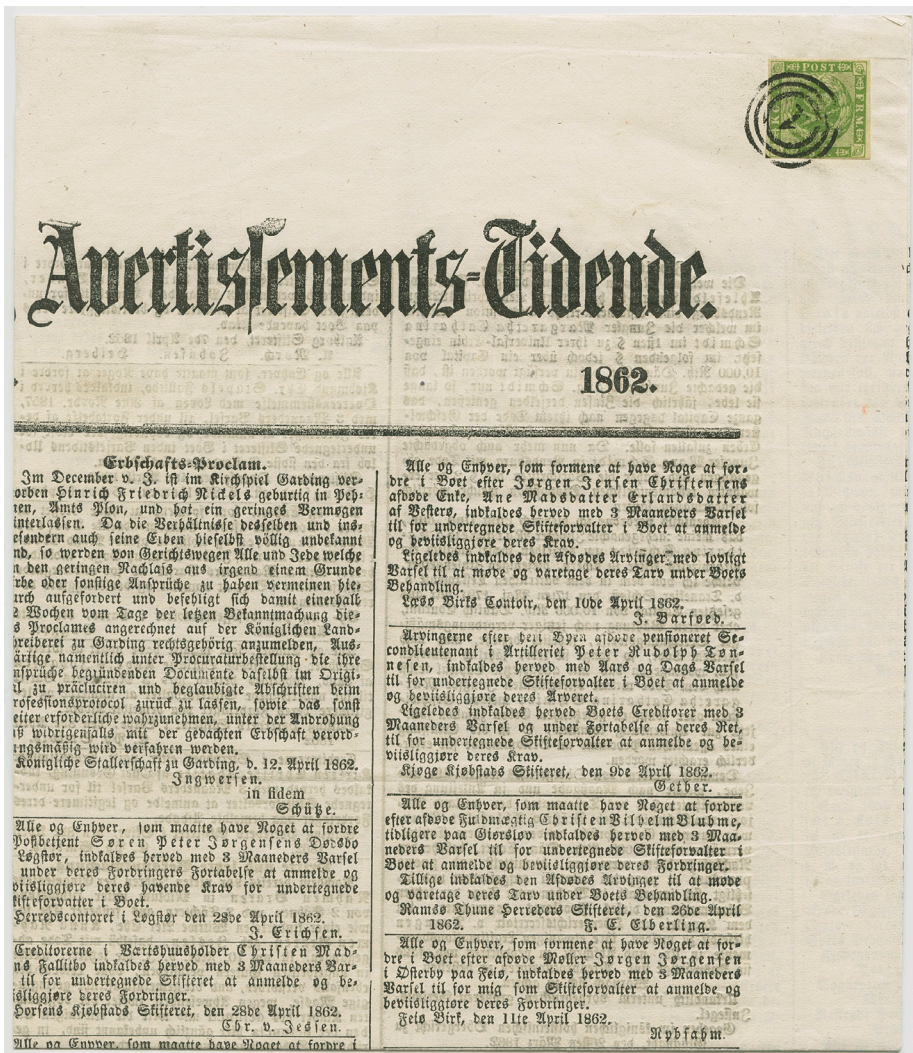
2. Frankerede Forsendelser indtil 8 Lods Vægt under løse Korsbaand eller Enkeltbaand, som ikke indeholde andet Skrevet end Adressen,

Afsenderens Navn, Afsendelsesstedet og Datum, betale

indtil 4 Lod som et Enkeltbrev,

over 4 indtil 8 Lod som et Dobbeltbrev.

Herunder henhøre ogsaa trykte Priiscouranter, om end Priserne ere tilføiede med Skrift, og Correcturark, hvorpaa ikkun Rettelserne ere skrevne.

8 sk. 1858 udgaven

Avis (Tillæg til Berlingske Advertisements-Tidende dateret 3.5.1862) sendt fra Kjøbenhavn.

Takst landsporto 1.4.1851 - 30.9.1865: 2. vægtklasse over 4 indtil 8 Lod, 8 sk.

Forsendelsen (flere eksemplarer) har formentlig været omsluttet af bånd med adresse. Frimærkefrankerede aviser optræder udelukkende ved ikke-abonnerede, d.v.s. kun ved efterbestilling og sendt med posten.

Pakker

Postlovens §3, 4, 5 og 6 vedr. pakker mv. er meget omfattende, derfor har jeg, for ikke at give anledning til misforståelse, valgt at give teksten i postloven.

Postloven §3. Postforsendelser, som ikke ere eller indeholde Breve, underligge følgende Taxter:

A. Ved Brevposten.

1. Pakker i Almindelighed indtil 32 Lods Vægt betales som Breve. Naar Adressebrev medfølger, veies dette og Pakken tilsammen til Beregning af Porto.

B. Ved Pakkeposten, paa Landrouterne.

1. Pakker og Værdier i Almindelighed. Portobeløbet sammensættes af: en Grundtaxt af 6 sk., en Porto for Vægten (efter Afstanden) og en Porto for den angivne Værdi. Portoerne for Vægten og for Værdien beregnes hver for sig efter følgende Tarifer: Vægttarif.

a. Vægt indtil 1 Pd. betaler:

for alle Afstande indtil 16 Mile 2 Rbsk.

for alle Afstande over 16 Mile 6 Rbsk.

b. Vægt over 1 Pd. betaler mindst den anførte Porto for 1 Pd. (a), men iøvrigt:

<i>indtil 4 Mile</i>	<i>1/2 sk. pr. Pd.</i>
<i>over 4 Mile indtil 8 Mile</i>	<i>1 sk. pr. Pd.</i>
<i>over 8 Mile indtil 12 Mile</i>	<i>1 1/2 sk. pr. Pd.</i>
<i>over 12 Mile indtil 16 Mile</i>	<i>2 sk. pr. Pd.</i>
<i>over 16 Mile indtil 20 Mile</i>	<i>2 1/2 sk. pr. Pd.</i>
<i>over 20 Mile indtil 24 Mile</i>	<i>3 sk. pr. Pd.</i>
<i>over 24 Mile indtil 28 mile</i>	<i>3 1/2 sk. pr. Pd.</i>
<i>over 28 Mile indtil 32 Mile</i>	<i>4 sk. pr. Pd.</i>

o. s. fr. 1/2 sk. mere pr. Pd. for hver 4 Miles længere Afstand.

Afstanden beregnes efter de korteste almindelige Postveie, overensstemmende med de Veilængde Tabeller, som Postbestyrelsen, saa ofte fornødent gjøres, har at bekjendtgjøre.

Brøkskilling regnes for 1 Rbsk.

Værditarif.

<i>Indtil 5 Rbd.</i>	<i>4 Rbsk.</i>
<i>over 5 Rbd. indtil 25 Rbd.</i>	<i>8 Rbsk.</i>
<i>over 25 Rbd. indtil 50 Rbd.</i>	<i>12 Rbsk.</i>
<i>over 50 Rbd. indtil 100 Rbd.</i>	<i>16 Rbsk.</i>
<i>over 100 Rbd. indtil 1000 Rbd. for hvert 100 Rbd.</i>	<i>12 Rbsk.</i>
<i>over 1000 Rbd. for 1000 Rbd. af Beløbet 120 Rbsk. og for hvert 200 Rbd. af den overskydende Deel 12 Rbsk.</i>	

For Pakker uden Værdiangivelse beregnes Værdiporto som for et Beløb af 1 Rbd. pr. Pd. Adressebrev indtil 1 Lod medfølger uden særlig Betaling. En til en laaset Forsendelse henhørende Nøgle medregnes ikke i Vægten.

2. Smaapakker af indtil 8 Lods Vægt uden Værdi med eller uden Adressebrev betale som et Dobbeltbrev.

3. For Documenter, Obligationer paa Navn og andre skrevne eller ved Skrift udfyldte trykte Sager er Taxten:

a. Indtil 8 Lod:

indtil 1 Lod som for et Enkeltbrev, over 1 Lod indtil 2 Lod som for et Dobbeltbrev, over 2 Lod indtil 4 Lod som for et 3-dobbelt brev, over 4 Lod indtil 8 Lod som for et 4-dobbelt brev,

Naar Adressebrev medfølger disse Forsendelser, beregnes Porto efter Brevets og Pakkens samlede Vægt. For angiven Værdi tillægges Porto efter Værditarifen.

b. Over 8 Lod: efter den almindelige Pakke-Taxt (B. Nr. 1), dog mindst 24 Rbsk.

4. Pakkepostsager, som forlanges befordrede med de forenede Brev- og Personposter, betale de anførte Taxter med 1/2 Gang højere Vægtporto for Pakker over 1 Pds. Vægt.

5. Forsendelser af Bancosedler eller andre paa Ihændeoveren lydende Papirvaluta med vedlagt Mynt indtil 4 Rbd. i 1 Rigsdalere eller Species og 95 1/2 Rbsk. i Skillemynt betale i Convolut ikkun efter Værditarifen med Tillæg af Grundtaxten.

Vægtporto tillægges, naar Forsendelsen skeer i anden Emballage.

For medfølgende Adressebrev indtil 1 Lod beregnes Intet.

6. Pakkepostsager, som taxeres i Forhold til Brevporto, kunne frigjøres ved Frimærker.

§4. Pakker indtil 8 Lods Vægt i Brevform eller under Korsbaand og Couverter, som indeholde Mynt eller Værdipapirer, paategnes fuldstændig Adresse, men kunne iøvrigt efter Afsenderens Valg afgaae med eller uden Adressebrev eller løs Adresse.

Derimod skulle alle andre Pakke- og Værdiforsendelser, hvad enten de ere paategnede fuldstændig Adresse eller ikkun Mærke og Bestemmelsessted, ledsages af særskilt Adressebrev eller løs Adresse.

Breve over 1 Lods Vægt eller med Indlæg af Værdier kunne ikke tjene som Adressebreve for andre Sager.

§5. Ved Forsendelser, som indeholde Værdisager, hvortil henregnes Mynt og papirvaluta, lydende paa Ihændeleveren, samt andre Gjenstande af 1 Rbd.s Værdi eller derover pr. Lod, skal Indholdet og den virkelige Værdi i dansk Mynt angives ved Indleveringen. Hemmelig Indlægning af Breve eller skrevne sager i andre Forsendelser er fremdeles forbudt, med mindre Forsendelsen betaler fuld Brevtaxt.

§6. I de ovenanførte Taxter indeholdes Alt, hvad der i Almindelighed for Modtagelsen, Befordringen og Afleveringen er at erlægge. Naar Postbeviis for Indleveringen eller for Modtagelsen (§2) forlanges udstedt ved

de dertil anordnede Blanketter, erlægges 2 Rbsk. til Postcontoiret for hvert Beviis. Flere samtidigt indleverede Stykker, som henhøre til en Forsendelse fra samme Afsender til samme Modtager, kunne forlanges opførte i et Postbeviis.

For andre særegne Ydelser, hvorom Postcontoirerne anmodes, saavel som enten Mærkning, eller Couvertering, Adressering, Anmeldelser om ankomne sager eller deslige, ere Postcontoirerne berettigede til for hver at oppebære 3 Rbsk.

Forsaavidt Mynt og Repræsentativer indleveres paa Postcontoiret i aabne Couverter til Eftertælling af Indholdet, betales for Beløb indtil 200 Rbd. 4 Rbsk., over 200 Rbd. 1 Rbsk. mere for hvert 100 Rbd. større Sum.

4 sk. tryk 3

Adressebrev for pakke på 1 Lod sendt 24.7.1861 fra Kjøge til Kjøbenhavn
Takst 1.4.1851 - 30.9.1865: 8 sk. Småpakker med vægt indtil 8 Lod kunne frigøres som "dobbeltbrev"
Blækpâtegn. pakkenr. 307, vægtpâtegn. 1 Lod samt blækpâtegn. 3 (sk.) porto "gebyr for udbringning"
betalt kontant

Generelt kan der siges om pakker frankeret med de kvadratiske frimærker, at de ikke er almindelige, jeg vil endda gå så vidt, som til at sige, at sådanne forsendelser er sjældne!

Breve til Holsten og Hamborg

Ved "Bekjendtgjørelse til Vejledning for de Corresponderende i Danmark" af 31.3.1851 meddeles det:

§ 9. Porto for et Brev (af ikke over 1 Lods Vægt) til Holsteen er fastsat til 12 Rbsk. naar Brevet frigjøres og til 16 Rbsk. naar Brevet ikke

forudbetales. Disse Breve kunne frigjøres ved 3 Frimærker for hvert Lod, Brevet veier.

§ 10. Porto for et Brev (af ikke over 1 Lods Vægt) til Staden Hamborg eller til Hertugdømmet Lauenborg er fastsat til 16 Rbsk., uden Hensyn til om Brevet frigjøres eller ikke.

4 RBS Ferslew plade I no.62-64

Brev 1.vægtklasse sendt 9.7.1851 fra Kjøbenhavn til Itzehoe Hertugdømmet Holsten
Takst 1.4.1851 - 30.6.1853: 12 sk. (4 Lybsk skilling) pr. Lod.

4 RBS Ferslew plade II no.66-69

Brev 1.vægtklasse sendt 9.12.1851 fra Kjøbenhavn til Fri- og Hansestaden Hamburg
Takst 1.4.1851 - 30.6.1853: 16 sk. (5 Lybsk skilling) pr. Lod.

Brevet er påtegn. 14 med blæk og er modtagers løbenr. for en samlet korrespondance over tid.

1.5.1851 2 sk. frimærker indføres i København til dækning af porto for lokalportobreve, og indtil 31.12.1860 var lokalportobreve i København uden øvre vægtgrænse

Lokalbrev med 2 ledsagende pakker afsendt i Kjøbenhavn 22.2.1860 og udbragt af "Den Kjøbenhavnske Fodpost" 23.2.1860.

Takst gældende for det indre København (indenfor voldene) 1.5.1851 - 31.12.1860 uden vægtgrænse: 2 sk.

Fra 1.1.1861 indføres en øvre vægtgrænse på 500 gram.

Transskription af adressetekst:

Til

Det høie Consistorium Höivelbarne Herr Etatsraad Bornemann, Professor, Lic: Jur: Ridder af Dannebrogen og ven af Inspectores Qvæsture i/Kjøbenhavn Hjørnet af Brolægger og Knabro St: Brevet er påtegn.

Hermed 2de Pakker Documenter indeholdende 14 og 19 StV.. -(alt afgiven.)

Der kendes 2 lokalbreve med ledsagende pakke/pakker frankeret med 2 sk. 1854 udgaven.

1.9.1851 Postforskund/Postoprævninger, postanvisninger

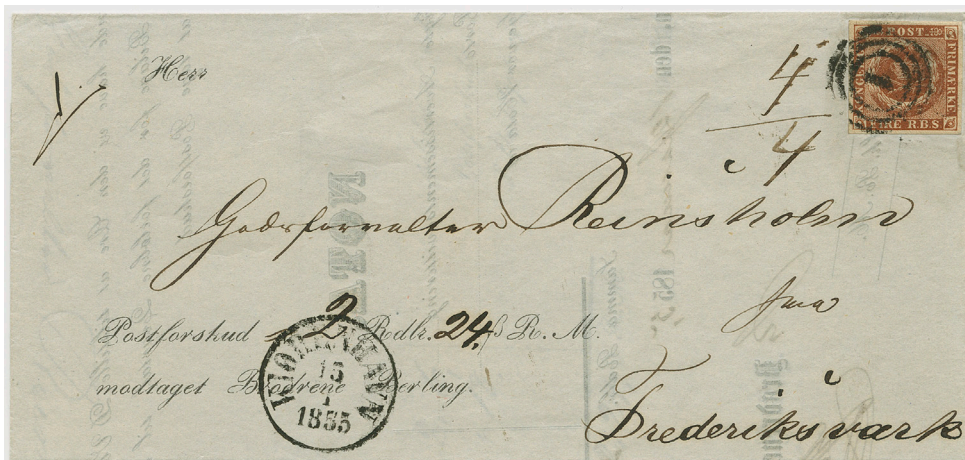
Ved circ.19/1851 af 30. august 1851 meddeles det: *Da Penge eller Repræsentativer i Reglen ikke kunne forsendes med Brevposterne, skal det, for at Omsætningerne ogsaa kunne skee ved disse Poster mellem Steder i Danmark indbyrdes og mellem disse og Hertugdømmet Slesvig samt Hamborg, staae Enhver aabent gennem de regnskabsførende Kongelige Postcontoirer og Postexpeditioner at indbetale og at erholde Pengebeløb af indtil 10 Rbd. uden contant Forsendelse.*

Maximumbeløbet for postforskund og postanvisninger blev over tid hævet: Ved circ. 19/1852 af 4. november 1852 meddeles det: *Beløb indtil 25 Rbd. kunne erholdes udbetalte ved en række større Postcontoirer.*

Ved circ. 1/1854 af 14. januar 1854 meddeles det: *at Postforskund ogsaa kunne finde Anvendelse paa Pakkepostsager.*

Ved circ. 1/1860 af 20. januar 1860 meddeles det: *at Postanvisninger og Postforskund blive at expedere ogsaa til og fra ikke-regnskabsførende Postexpeditioner, dog med tilstillelse af de fornødne Blanketter fra det regnskabsførende Postcontoir med hvilken vedkommende Expeditionen står i forbindelse med.*

Ved circ. 3/1860 af 24. marts 1860 meddeles det: *at der fra 1. April kan udvexles Postanvisninger og Postforskund paa Beløb af indtil indtil 50 Rbd. mellem en række større Postcontoirer. Taxt for beløb mellem 25 Rdl. og 50 Rdl. vil være at opkræve med 20 skilling foruden brevporto.*

4 RBS Thiele III plade IV no. 79

Postforskund på 2 Rigsdaler og 24 skilling sendt 15.1.1855 fra Kjøbenhavn til Fredriksværk. Takst 1.9.1851 - 30.6.1866: 4 sk. pr. lod, frigjort ved frimærke + Procuragebyr for beløb indtil 5 Rigsdaler = 4 sk. + 2 sk. for blanket + 2 sk. for udfyldelse af blanket = 4 sk. som er betalt kontant, angivet ved blækpåtegn. 4/4

Brevet bærer blækpåtegn. 4/4 der angiver de gebyrer der var knyttet til viste postforskund men, som ved anbefalede forsendelser angiver postloven og "Vejledning til Postlovens rette anvendelse" circ./8/1851 af 19.3.1851 ikke påbud, at påskrive gebyrer for postforskund, ej heller har jeg i senere circulairer og bekendtgørelser kunnet finde noget påbud om samme. Det viste brev, er et eksempel på en praksis, der blev landsdækkende ifm. postforskund og postanvisninger, idet der kendes flere breve fra den tidlige periode 1851-1854 uden påtegn. af gebyrer, men fra 1854 er det almindelig praksis.

4 sk. tryk 4

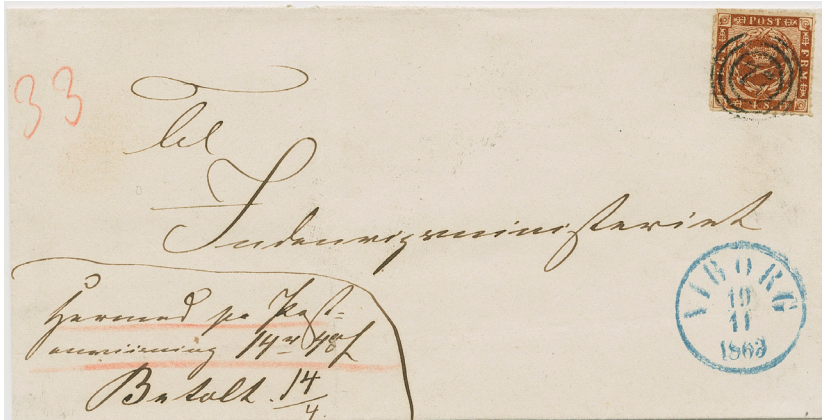
Postanvisning på 9 Rigsdaler og 8 skilling sendt 26.7.1862 fra Helsingør til Rønne paa Bornholm via København.

Takst 1.9.1851 - 30.6.1866: 4 sk. pr. lod frigjort ved frimærke + Procuragebyr for beløb over 5 og indtil 10 Rigsdaler = 8 sk. + 2 sk. for blanket, betalt kontant angivet ved blækpåtæg. 8/2.

Forsendelsen er forsynet med kridtpåtegning i blå og rød "Om" (Omkartering) og karteringsnummer 1 angivet med blæk.

Ved ankomst til København er brevet blevet omkarteret inden omladning til skib, tilbagemelding herom til Helsingør postkontor angivet ved blåkridtpåtegning. Omk hvorefter brevet er forsynet med rødkridtpåtegning. Omk inden videre ekspedition.

Postforbindelsen mellem København og Rønne Bornholm blev betjent af dampskibet "Mercur". I månederne marts - maj og september - november med afgang fra København hver tirsdag og fra Rønne hver lørdag. I månederne juni - august fra København hver mandag og fra Rønne hver onsdag. Den 27.7.1862 var en søndag!

4 sk. tryk 6

Postanvisning på 14 Rigsdaler og 48 skilling sendt 19.11.(1863) fra Viborg til Indenrigsministeriet (København)

Takst 1.9.1851 - 30.6.1866: 4 sk. pr. lod frigjort ved frimærke + Procuragebyr, beløb over 10 og indtil 15 Rdl. = 12 sk. + 2 sk. for blanket, i alt 14 sk. + 2 sk. for udfærdigelse af indleveringskvittering + 2 sk. for kvittering af modtagne anvisningsbeløb, i alt 4 sk. betalt kontant angivet ved Blækpåtæg. Betalt 14/4.

Ordet "Postanvisning" understreget med rødkridt, jvf. circ.7/1863 af 8.7.1863 hvor det meddeles: Postanvisnings- og Postforskuksbreve skulle fremtidig forsynes med en tydelig Rødkridtstreg under Ordet "Postanvisning" eller "Postforskuks".

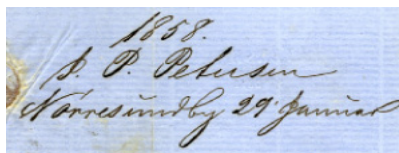
26.4.1852 2 sk. frimærker indføres i Aalborg til dækning af porto for lokalportobreve og 1.10.1852 Lokalportobreve indføres mellem Aalborg-Nørresundby

Lokalporto indføres i Aalborg ved skrivelse af 17.4.1852 fra Generalpostdirecteuren til Postmesteren i Aalborg, bekendtgjort i Aalborg Stiftstidende den 26.4.1852 "Til Efterretning for det corresponderende Publicum bekjendgjøres herved, at der fra den 26de dennes er at erholde Frimærker til 2 Rbsk. Stykket paa Postcomptoiret til Anvendelse paa Bybreve, som nedlægges i de forskjellige Brevkasser. Aalborg Postcomptoir, den 26de april 1852".

Lokalporto indføres mellem Aalborg og Nørresundby den 1.10.1852. Den korte afstand mellem byerne Aalborg - Nørresundby og det ulige portoforhold, 2 sk. for lokalbreve i Aalborg men 4 sk. i Nørresundby og i mellem de to byer, var formentlig årsagen til, at der 6.9.1852 blev rettet henvendelse fra postmesteren

i Aalborg til Generalpostdirectoratet andragende nedsat porto for breve til Nørresundby. Ved svarskrivelse af 11.9.1852 fra Generalpostdirectoratet meddeles, "At Generalpostdirecteuren, paa Comptoirrets Indstilling, har tilladt, at der for Breve mellem Aalborg og Nørresundby fra næste Qvartals Begyndelse ikkun opkræves den for Bybreve fastsatte Porto af 2 sk. pr enkelt Brev", bekendtgjort i Aalborg Stiftstidende den 13.9.1852.

Kjøbenhavn og Aalborg var de eneste byer frem til 31.12.1860 med lokalporto. Fra 1.1.1861 blev lokalporto udvidet til at omfatte de øvrige købstæder i monarkiet med over 6000 indbyggere.

1858.
S. P. Petersen
Nørresundby 29. januar

Lokalportobrev sendt 29.1.1858 fra Nørresundby til Aalborg.

Nørresundby oprettes den 18.4.1852 som brevsamlingssted underlagt Aalborg. Eneste kendte lokalportobrev (før 1.1.1861) sendt fra Nørresundby til Aalborg. Der kendes før 1.1.1861 et brev sendt den modsatte vej frankeret med 2 RBS og et brev sendt lokalt i Aalborg frankeret med 2 sk. 1854 udg.

18.5.1852 Tilladelse givet til anvendelse af danske frimærker på tryksagsforsendelser fra Storbritannien

På nær enkelte undtagelser var det ikke tilladt at anvende frimærker til frankering af forsendelser til udlandet, hvilket fremgår af nedenstående henvisninger til og „citerer“ fra Circulaire (circ.) og Cours-Circulaire samlingen (cours-circ.):.

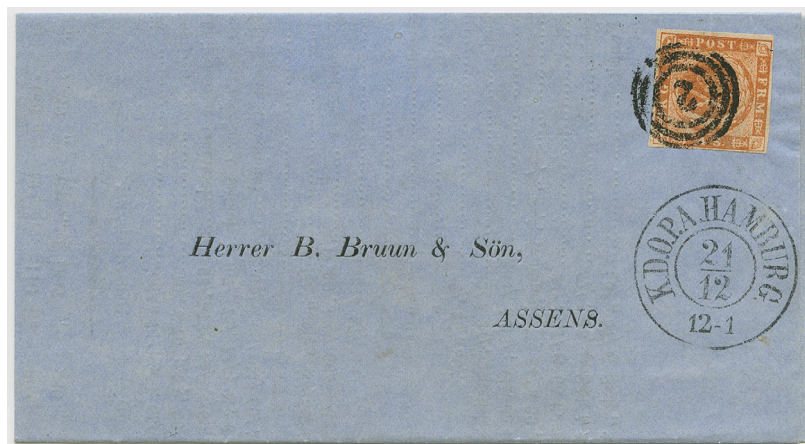
Ved cours-circ.7/1852 af 18.5.1852 meddeles det:

B. Angaaende den seneste Tillægsconvention med Storbritannien

Den Danske Portoandeel af 1 Penny pr. Exemplar, som ifølge Art. 2 i den nævnte bliver at oppebære for mellemrigske Forsendelser af Priiscouranter o.s.v., kan betales derved, at Afsenderne i Storbritannien paaklæbe Forsendelserne 1 dansk Frimærke pr. Exemplar, saaledes at Modtagerne her i Landet i saa Fald ingen Porto have at erlægge for disse Forsendelser.

For de i Art. 3 af Tillægsconventionen omhandlede transitforendelser over Storbritannien bliver Dansk Porto at opkræve det samme Beløb, som den Storbritanske Transitporto udgjør.

NB: Som det fremgår af ovenstående, er det således tilladt at anvende danske frimærker på forsendelser fra udlandet (Storbritannien) sendt til Danmark. Årsagen til denne ændring i konventionen med Storbritannien skal søges i en henvendelse fra Overkjøbmand Emil Schrøder, Aalborg til Generalpostdirektøren af 1. april 1852, hvor Emil Schrøder gør opmærksom på, at tryksagsporto fra Storbritannien til Danmark udgjør 2 penny hvoraf kun 1 penny kunne frigøres i Storbritannien og den resterende porto skulle opkræves hos modtageren i Danmark. Generalpostdirektøren svarer 18. maj 1852, citat: „I anledning af Deres skrivelse af 1. ste april sidstleden undlader jeg ikke herved at meddele Dem, at der intet vil være til Hinder for, at den danske Porto, som ere efter den seneste Tillægsconvention med England bliver at opkræve for de hertil ankommende Beretninger, Priiscouranter og andre saadanne Tryksager, erlægges derved, at der af Afsenderen i England paaklæbes slige Forsendelser 1 Dansk Frimærke pr. Exemplar“ citat slut.

4 sk. tryk 4

Priskurant af 1. vægtklasse sendt fra Leith England (dateret 17.12.1856) via Hamburg 21.12.1856 til Assens

Takst 1.3.1852 - 31.12.1874: 4 sk. pr. Lod.

NB. Danske frimærker kunne således fra 18.5.1852 anvendes til frankering af priskuranter fra Storbritannien til Danmark, før en generel tilladelse gives til, at anvende frimærker som frankering af forsendelser til udlandet.

1.7.1852 Frimærkefrankering af tryksager til Sverige

Sverige var det første udland, hvortil det blev tilladt at anvende danske frimærker, dog kun til frankering af tryksager hvilket fremgår af nedenstående.

Ved cours-circ.11/1852 af 30.6.1852 meddeles det:

1. Af en mellem Danmark og Sverrig under 29de f.M. afsluttet Postconvention, som skal træde i Kraft fra 1ste Juli næstkommende og af hvilken et trykt Exemplar med det første vil blive det Kongelige Postcontoir tilstillet, meddeles herved følgende Bestemmelser til efterretning og lagttagelse:

A. Mellemrigske Postforsendelser.

2. For frankerede Korsbåndsforsendelser, som ikke indeholde andet Skrevet end Adressen, Afsenderens

Navn, Afsendelsessted og Datum, beregnes den Danske og den Svenske Porto hver for sig med 2/3 Lybsskilling pr. Lod, hvilke Beløb tilsammen kunne frigjøres med 1 Frimærke. Ufrankerede Korsbaandsforsendelser behandles og taxeres derimod som Breve.

Ved cours-circ.11/1852 af 30.6.1852 meddeles: For frankerede Korsbaandsforsendelser, som ikke indeholde andet Skrevet end Adressen, Afsenderens Navn, Afsendelsessted og Datum, beregnes den Danske og den Svenske Porto hver for sig med 2/3 Lybsskilling pr. Lod, hvilke Beløb tilsammen kunne frigjøres med 1 Frimærke. (1 1/4 Lybskilling = 4 skilling dansk).

4 sk. tryk 4

Tryksag af 1.vægtklasse sendt 10.6.1857 fra Kjøbenhavn til Götheborg Sverige.

Takst 1.7.1852 - 30.9.1865: 4 sk. pr. lod.

Tidligst kendte frimærkefrankerede tryksagsforsendelse til udlandet.

Der kendes 2 tryksager sendt til Sverige frankeret med 4 sk. 1854 udgaven.

Brevet er forsynet med blækpåtegn. fr samt 1/2, hvilket har voldt mig en del problemer i forhold til tolkningen. Jeg er nået til den konklusion, at det er angivelse af portoens ligelige deling mellem Danmark og Sverige jvf. cours-circ.11/1852 af 30.6.1852. Der kendes kun en yderlig tryksagsforsendelse med nævnte påtegn. og denne er sendt til Ystad, forsendelsen indgik i Ole Steen Jacobsen's samling tilbage i 1980'erne.

1.2.1854 Tyskland og Danmarks opdeling i rayoner

Indtil 31.7.1865 var det danske og det tyske postområde –overfor hinanden– opdelt i rayoner og var en direkte følge af oprettelsen af den Tysk-Østrigske Postforening med dens forenklede takstsystemer.

Det danske område var opdelt i to rayoner:

Dansk rayon 1: Indtil 10 mil fra Hamborg eller Lauenborg.

Dansk rayon 2: Omfattede det øvrige danske postområde incl. Island, Færøerne og Grønland.

Det tyske område var inddelt i tre rayoner.

Rayon 1: Preussiske postkontorer indtil 10 mil fra Hamborg eller Büchen.

Rayon 2: Preussiske postkontorer indtil 20 mil fra Hamborg eller Büchen, samt postkontorer der ikke ligger mere end 20 mil fra Swinemünde eller Wismar.

Rayon 3: Alle øvrige preussiske postkontorer.

Hver rayon var lig med 1 Sølvgroschen (Sgr.) og var i sin enkelthed en stor forenkling af hele takstsystemet, dog skal man huske ved takst- portoberegning, at det afsendende land først skulle beregne porto, egen og fremmed, i Sgr. hvorefter begge beløb enkeltvis omregnes og sammenlægges.

Set med danske øjne var 1 Sgr. = 4 sk. men 2 Sgr. = 9 sk.

10.2.1854 Ny møntbetegnelse

Ved lov af 10.2.1854 forandredes den danske møntfod fra Rigsbank-Møntfod til Rigmøntfod, således at Rigsbankdaler og rigsbankskilling ændredes til Rigsdaler og Skilling Rigmønt.

Ved Patenter af 10.2.1854 indførtes det danske møntsystem officielt i Slesvig og Holsten den 1.4.1854.

Danske frimærkers anvendelse til frankering af forsendelser til udlandet

Ved cours-circ.1/1854 af 21.1.1854 meddeles det: Postconvention af 19.12 1853 mellem Danmark og Preussen med ikrafttræden 1.2.1854. I afsnit C. Ad Art. 30. står flg: citat: „Fremgangsmaaden ved utilstrækkelig Frankering med Frimærker“ og videre „De Danske Frimærker gjælde ikke efter den Værdi, de repræsenterer i Indlandet, men efter deres paalydende Værdi“ citat slut. En tolkning af ovennævnte må blive, at de danske frimærker var gyldige til frankering af forsendelser til det preussiske postområde fra 1.2.1854, men kun frem til grænseposthuset.

NB: Der kendes ét enkelt brev sendt før 15.7.1854 fra Rendsborg dansk rayon 2 til Hameln i Hannover tysk rayon 3 hvor det danske frimærke (4 RBS) er godkendt som betaling og den resterende porto er opkrævet hos modtager.

15.7.1854 General tilladelse til frankering af forsendelser til udlandet

Ved cours-circ.10/1854 af 15.7.1854 meddeles det:

1. Det meddeles herved de Kongelige Postcontoirer til fornøden Efterretning og lagttagelse, at Frimærker fremtidig kunne anvendes til Frankering af Breve til Udlandet. Til Dækning af hele Portoens for vedkommende Brev maa der være paaklæbet samme et Frimærke for hver 4 sk. af Portoens Beløb og endvidere et Frimærke for hvad der overstiger den Deel af samme, der er delelig med 4; saaledes vil et Brev, hvorfor Portoens udgjør 16 sk., være at frigjøre med 4 Frimærker; et Brev, hvorfor Portoens udgjør 22 sk., med 6 Frimærker.

I Forbindelse hermed tilkjendegives det de Kongelige Postcontoirer, at i de Tilfælde, hvor Portoens ikke fuldstændig dækkes ved de paaklæbte Frimærker, bliver kun det ikke frigjorte Restbeløb at ansætte som Porto. Naar der saaledes kun er paaklæbet et Brev, hvorfor Portoens udgjør 22 sk., 2 Frimærker, ansættes som Porto 14 sk. Forøvrigt bemærkes, at selv om et Brev er forsynet med Betegnelsen „franco“, „frit“ eller deslige, bliver der at tage Hensyn til de Brevet paaklæbte Frimærker“.

4 RBS Thiele III plade III no. 19/29/39

Brev 1.vægtklasse sendt 22.10.1854 fra Apenrade Hertugdømmet Slesvig til Rostock Storhertugdømmet Mecklenburg Schwerin. Transit K.D.O.P.A.HAMBURG 23.10.1854 ankomst ROSTOCK 24.10.1854. Takst 15.7.1854 - 31.7.1865: Dansk rayon 2 (2 Sgr.) = 9 sk. + Mecklenborgsk andel 3/4 Sgr. angivet med rødkridt = 3 sk. ialt 12 sk. pr. Lod.

22.7.1854 Anvendelse af 2 skillings frimærker til frankering af forsendelser til udlandet

Indtil 30.9.1865 var det ikke officielt tilladt at anvende 2 sk. frimærker til frankering af forsendelser til udlandet, dog blev der den 22.7.1854 givet en "ikke-autoriseret tilladelse" af Generalpostdirektørens stedfortræder Wedel Heinen, men kun gældende for København.

Fra 1.1.1861 blev 2 sk. frimærker på forsendelser fra provinsen til udlandet tolereret, men officiel tilladelse gældende for hele landet, blev først givet ved lov af 26.9.1865 med virkning fra 1.10.1865, meddelt ved c.18/1865 af 7.10.1865 (altså med tilbagevirkende kraft).

2 sk. + 5x 4 sk. tryk 2 plade II no.25-29, no. 28 har retoucheret bundmønster i SV-trekant
Brev af 1. vægtklasse 0-1 lod, (indv. dateret Helsingør 31.10.1855) og afsendt 2.11.1855 fra København (dansk rayon 2) 1.11.1855 via Hamburg til Friedr. Heyn Danzig (tysk rayon 3) ankomst stmp. 4.11.1855, blækpåtegn. franco 3.

Takst 15.7.1854 - 31.7.1865: dansk rayon 2 (over 10 mil fra Hamburg) 2 Sgr. = 9 sk. dansk portodel + tysk rayon 3 (over 20 mil fra Hamburg), 3 Sgr. = 13 sk. tysk portodel, i alt 22 skilling pr. Lod.
Den normale postrute fra København til Preussen var via Wismar med dampskibet Obotrit hvor vintersejladsen blev påbegyndt 20.10.1855 med én ugentlig afgang fra København om lørdagen. Brevet er afsendt torsdag og for at undgå unødigt forsinkelse sendt via Hamburg, transitstmp. HAMBURG. SPED: BUR: No.3 2 11 * 10-11

Brevet er forsynet med indiv. datering Elseneur 31.Oct.1855, og er enten privatbefordret til København eller afleveret direkte ved dampskibet med afgang fra Helsingør onsdag den 1.12.1855 til København for herefter ved ankomsten at blive postbehandlet.

Dampskibet Hamlet besejlede i året 1855 ruten Helsingør-Kjøbenhavn hver mandag, onsdag og fredag kl. 9 formiddag.

Brevet er en del af den kendte "Heyn korrespondance", som består af 10 breve, de 2 af brevene er frankeret med 2 RBS + 5x4 RBS og 2 breve med 2 RBS + 5x4 sk. 1854 udgaven, de øvrige 6 kendte er frankeret med 2 sk. + 5x4 sk.1854 udgaven.

1.8.1855 Tilladelse til anvendelse af frimærker ved de danske overpostamter i hansestæderne Lübeck og Hamborg

Den 26.4.1851 oprettes der et dansk regnskabsførende postkontor i Lübeck og den 1.8.1852 etableres det Kongelige Danske Over Post Amt (K.D.O.P.A.).

Det Kongelige Danske Overpost-Amt (K.D.O.P.A.) i Hamborg blev genoprettet 15.4.1852 idet det siden 22.7.1848 havde været nedlagt.

Den 8.5.1852 indgår Danmark en postkonvention med Fri- og Hansestæderne Hamburg og Lübeck gældende fra 1.7.1852. Fra 1.8.1855 blev der givet officiel tilladelse til, at frimærker kunne anvendes til frankering af forsendelser fra det K.D.O.P.A. i Hamborg. Tilladelsen blev givet ved circ. 15/1855 af 28.7.1855.

Hoslagt tilstilles det Kongelige Postcontoir et

Exemplar af en under 26de dennes gennem Finantsministeriet udfærdiget Bekjendtgjørelse angaaende Frankeringen af Postforsendelser fra Stæderne Hamborg og Lübeck.

Tidligere i perioden fra frimærkets indførelse og frem til 30.6.1853 var det, omend uofficielt, akcepteret at anvende danske frimærker fra Hansestæderne Hamburg og Lübeck til monarkiet (kongeriget, Slesvig, Holsten og Lauenborg), dog med det forbehold, at frimærkerne kun havde værdi efter deres pålydende.

I perioden 1.7.1853 - 31.7.1855 var der direkte forbud mod anvendelse af danske frimærker på forsendelser fra Hansestæderne Hamburg og Lübeck til monarkiet, hvilket indirekte skyldes indførelsen af enhedsporto i Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg gældende fra 1.7.1853.

4 RBS Ferslew plade II no.13

Brev forwarded fra Fri- og Hansestaden Lübeck (datering 1.11.1851) til Aarhus hvor det er postbehandlet og afsendt 16.11.1851 til Viborg.

Takst landsporto 1.4.1851 - 30.9.1865: 4 sk. pr. Lod.

Havde brevet været postbehandlet i Lübeck ville det have kostet 5 Lybsk skilling (16 sk. dansk). Den anvendte forsendelsesvej, omend den tog 16 dage, resulterede i en besparelse på 12 sk. Brevets indhold er af handelsmæssig karakter.

1.10.1857 Enklaven Bergedorf indlemmet i det danske postgebet

Ved c.1857/22 af 29.9.1857 meddeles det: *Efterat der til Regulering af de gjensidige postale Forbindelser er afsluttet en Convention mellem den Danske Postbestyrelse og Visitationsovrigheden for det Hamborg-Lübeckske Amt og Staden Bergedorf, meddeles de Kongelige Postcontoirer herved til fornøden Efterretning og lagttagelse følgende af sammes Bestemmelser, der skulle træde i Kraft fra 1ste October næstkommende at regne.*

Bergedorf og enklaven Geesthacht blev indlemmet i det danske indenrigske postområde fra den 1.10.1857 med det til flg. at danske frimærker nu kunne anvendes på forsendelser fra Bergedorf til det indenrigske postområde. Ordningen ophørte ved udgangen af februar måned 1864.

Fra 1.10.1857 blev Hamborgs marskland mellem floderne Elben og Bille indlemmet i det Bergedorfske postgebet og kunne fra den 27.1.1858 anvende danske frimærker på forsendelser til monarkiet.

Det Lauenborgske landområde mellem Bergedorf og Geesthacht blev den 28.8.1861 indlemmet i Bergedorfs postgebet. Området omfattede 5 landsbyer, nemlig: Besenhorst, Börnsen, Escheburg, Fahrendorf og Rotenhaus. Bergedorf indførte egne frimærker den 1.11.1861, og i den forb. henstilledes det til publikum, ved betaling af portoen for breve, som er bestemt til det kongelige danske postgebet, ikke at anvende Bergedorfske, men nu som før at benytte danske frimærker til det kongelige danske postgebet.

4 sk. tryk 2 plade I no.51

Brev 1.vægtklasse sendt 12.1.1860 fra Rendsburg Hertugdømmet Slesvig til Bergedorf.

Takst landsporto 1.10.1857 - 29.2.1864: 4 sk. pr. Lod.

Postalb blev Rendsburg underlagt hertugdømmet Slesvig fra 1.7.1852.

1.2.1864 Krigen med Preussen og Østrig bryder ud.

SLUT

Efterskrift

Jeg fik engang et råd til, når man beskæftiger sig med posthistorie, og det var, at man skulle prøve at sætte sig ind i den tidsånd hvor begivenhederne skete, idet man herved også kunne læse det som "står mellem linierne" i en lovtekst, forstået på den måde, hvordan skal lovteksten tolkes.

Ovennævnte råd kom fra Niels Klotttrup, som jeg havde fornøjelse at kende i mere end 30 år, hvor det blev til utallige besøg. Først var det de danske "tofarvede frimærker" vi havde en fælles forkærlighed til, dernæst var det posthistorien. Niels Klotttrup er nok den forfatter der har leveret flest artikler til de danske filatelistiske tidsskrifter, op imod 250 artikler blev det til i en 20-årig periode 1981-2000.

Jeg håber, det er lykkedes mig i min gennemgang af postloven, at leve op til Niels Klotttrup's råd om, "at sætte sig ind i den tidsånd hvor begivenhederne skete", og at dette er kommet til udtryk i det skrevne!

En lille anekdote

Det kan selvfølgelig også gå galt, hvis man hænger for længe i fortiden. I året 1982 havde Niels Klotttrup fåetammerslag på et lot på auktion, og som så ofte før sendte Niels Klotttrup en chek med posten til auktionsfirmaet. Efter et stykke tid kom cheken retur med flg. besked "*om han ikke ville være så venlig at fremsende en ny chek og datere denne i forhold til den tidligere 100 år frem i tiden!*" I sin iver havde NK dateret cheken 1882.

Kildehenvisninger

De primære kilder har været "Postloven af 11.3.1851" og de dertil hørende vejledninger og anvisninger, samt samling af "Posthistoriske Cirkulærer 1848-1868" v/Toke Nørby, Ole Maintz, Ole Steen Jacobsen og Jan Bendix, udgivet af forlaget Skilling.

"Det Københavnske Postvæsen 1624 -1912" v/ Fr. Olsen, udgivet 1912 af Generaldirektoratet for Post- og Befordringsvæsenet.

"Det Danske Postvæsen 1624 - 1924" v/Jørgen Bergsøe, udgivet 1924 af Generaldirektoratet for Postvæsenet.

Øvrige kilder er angivet i teksten.